

Nr 247.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m.; given Stockholms slott den 23 april 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 april 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför föredraganden, statsrådet Ericsson:

I årets statsverksproposition (tolfte huvudtiteln, punkten 25) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m. för budgetåret 1948/49 beräkna ett förslagsanslag av 3 250 000 kronor. Jag torde nu få ånyo upptaga denna fråga tillika med en del andra därmed sammanhängande spörsmål.

Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 247.

Under krisåren ha åtskilliga åtgärder vidtagits för att trygga vedförsörjningen. Sålunda infördes produktionsplikt genom lagen den 12 april 1940 (nr 199) om skyldighet att avverka ved till avsalu, vilken ersattes av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverknings-skyldighet. Sistnämnda lag har sedermera förlängts, senast under innevarande års riksdag till och med den 30 september 1949. Lagens bestämmelser innebära skyldighet för skogsägarna att jämlikt kristidsstyrelsens beslut om avverknings-säläggande avverka ved för avsalu. Genom kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 502) med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen, vilken trätt i stället för tidigare författningar i ämnet, gäller bl. a. viss statsgaranti för inlösen av ved. Beträffande innebörden av sådan statsgaranti må framhållas att ved, som jämlikt säläggande avverkats för avsalu och som icke funnit avsättning, under vissa förutsättningar skall av staten inlösas till fastställt pris (garantipris). Garantin anknytes direkt till de för varje avverkningsperiod utfärdade avverkningsbeskeden och omfattar endast sådan ved som Kungl. Maj:t bestämmer. Kungl. Maj:t fastställer också de garantipriser som under varje period skola gälla samt den tid, under vilken garantins uppfyllande må påkallas. Inlösen av ved skall verkställas inom ett år efter det uppfyllande av garantin påkallades.

Uppköp av ved för den reglerade vedhandelns behov, för statens och landstingens inrättningar, för industrier samt för export från överskottslän till underskottslän ske för närvarande genom de auktoriserade brännveduppköparna. Regleringen av uppköparnas verksamhet grundar sig på bestämmelserna om beslag å ved, vilka återfinnas i kungörelsen den 3 oktober 1941 (nr 792) angående beslag å ved (lydelse enligt kungörelsen den 17 december 1943, nr 907). Sedermera ha bestämmelser angående uppköparnas verksamhet meddelats av bränslekommissionen i ett flertal cirkulär och cirkulärskrivelser. Genom auktorisation av landets skogsägareföreningar och därjämte vissa privata företagare såsom veduppköpare har omhändertagits i första hand den för den reglerade vedhandeln inom tätorterna i respektive län erforderliga veden men dessutom även den överskottsved, som, framförallt i de norrländska länen, producerats med eller utan avverknings-säläggande och som behövts för behovet av ersättningsbränsle i tätorterna inom underskottslänen.

Vedhandeln är vidare föremål för en handelsreglering, som i huvudsak innebär följande. Försäljning av ved från producent skall i regel ske till de auktoriserade brännveduppköparna. Inom zon 1 — hela den egentliga landsbygden — får producent fritt sälja till förbrukare inom samma kristidsnämndsområde. Inom zon 2 och beträffande försäljningar från ett kristidsnämndsområde till ett annat inom zon 1 får producent sälja till hushållsförbrukare mot inköpsnota. Industrierna måste — oberoende av var de äro belägna — inköpa sitt bränsle mot licens. Inom tätorter i zon 3 får försäljning till förbrukare endast ske mot inköpsbevis. Här föreligger så-

ledes en handelsreglering i egentlig bemärkelse. Handeln går genom vedhandlare. Ett antal städer äro s. k. handelsreglerade orter. För dem gäller, att försäljningen sker genom vedhandlare mot licens, som tilldelats förbrukarna. Vedhandlarna få sin ved genom ortens kristidsnämnd eller genom ett särskilt bildat bolag (vedorgan). Den ved som går till zon 3-orter och handelsreglerade orter är underkastad clearing. Konsumenterna få således inköpa sin ved till enhetliga priser, oberoende av om veden kommer från nära liggande skogar eller från avlägsna orter med stora transportkostnader. Clearingen innebär sålunda, att förbrukningsorten närbelägen ved med lägre transportkostnader får bidra till att sätta ned priset på ved, som kommer från mera avlägset belägna produktionsorter. Clearingen sker genom kristidsnämndens eller vedorganets försorg i de handelsreglerade orterna och genom de auktoriserade brännveduppköparna eller kristidsstyrelserna vid leveranser till zon 3-orter.

Även bränsletransporterna äro föremål för särskild reglering. Förbud mot transport utan tillstånd beträffande ved infördes sålunda genom kungörelsen den 16 maj 1941 (nr 264) angående förbud i vissa fall att transportera ved. Detta förbud omfattade transport med järnväg, motorfordon eller fartyg från ett län till ett annat samt till och från handelsreglerade orter. Genom kungörelsen den 25 september 1942 (nr 815), som innebar ändring av nyssnämnda kungörelse, utökades förbudet mot transport med järnväg att gälla även för transporter av ved inom länen, varemot beträffande sjö- och landsvägstransporter förbudet upphävdes med undantag för transporter till handelsreglerade orter. Vissa transportförbud för träkol och gengasved ha även gällt men äro numera upphävda. Genom kungörelsen den 17 april 1942 (nr 215) angående förbud i vissa fall att transportera torv med järnväg infördes sådant förbud i fall då avståndet mellan avsändningsstationen och mottagningsstationen uppgår till 100 kilometer eller därutöver. Transporter av ved för försvarets räkning samt transporter av brännorv för statens räkning ha ej underkastats transportförbud. Tillstånd till transport skulle i samtliga fall meddelas av bränslekommissionen eller å dess vägnar. Utanför transportregleringen ha härigenom fallit dels transporter av massaved och props för industriens behov med undantag dock för transporter till handelsreglerade orter, dels transporter av ved mellan vissa närliggande städer och orter inom Stockholms- och Göteborgsområdena, dels ock vissa transporter av ved för statens och enskilda järnvägars räkning.

I fråga om de åtgärder som vidtagits för att tillgodose behovet av ved och torv för bränsleåret 1948/49, må följande anföras.

Genom beslut den 21 februari 1947 bemyndigade Kungl. Maj:t statens bränslekommission att, i syfte att stimulera intresset för ökade vedavverk-

ningar och för att påskynda framkörningen av veden, till vedproducenter utbetala särskilda produktionspremier för ved som avverkats för avsalu under tiden 1 juli 1946—30 september 1947 samt antingen levererats till förbrukare eller framkörts till normal leveransplats och inmätts eller anmälts till inmätning före den 1 mars 1948. Premien utgick med för kastved två kronor 50 öre för kubikmeter och för långved, avsedd för bränsleändamål, en krona 75 öre för kubikmeter. Snöförhållandena inom stora delar av landet ha emellertid försenat vedframkörningen. Med hänsyn härtill har den tidpunkt, före vilken veden skulle vara framkörd för att berättiga till premie, framflyttats till den 1 juli 1948, varvid är att märka att veden skall vara såväl inmätt som försäld före sistnämnda dag för att vedproducent skall kunna erhålla produktionspremie för ifrågavarande ved. För ved avverkad efter den 30 september 1947 utgår icke produktionspremie annat än i visst undantagsfall. I stället ha normalpriserna för sådan ved höjts med belopp motsvarande premien.

Sedan bränslekommissionen förelagt Kungl. Maj:t ett förslag till avverkningsprogram för innevarande avverkningsår, bemyndigade Kungl. Maj:t, som den 2 maj 1947 (nr 157) utfärdat lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningssskyldighet, den 19 september 1947 bränslekommissionen att åt kristidsstyrelserna meddela anvisningar om åläggande av avverkningssskyldighet för tiden från och med den 1 oktober 1947 till och med den 30 juni 1948 å en sammanlagd kvantitet av 15 miljoner kubikmeter kastved. Samtidigt meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser om i vilken utsträckning sålunda avverkad ved skulle omfattas av statsgaranti på sätt i kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 502) med vissa bestämmelser till främjande av vedproduktionen omförmäles. Beträffande de genom Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut den 19 september 1947 meddelade närmare föreskrifterna torde få hänvisas till Kungl. Maj:ts brev samma dag till bränslekommissionen, vilket brev i transumerade delar inlagt i svensk författningssamling, nr 772/1947.

För att underlätta erhållandet av arbetskraft till vedavverkningarna under innevarande avverkningssäsong bemyndigade Kungl. Maj:t vidare genom beslut ävenledes den 19 september 1947 statens arbetsmarknadskommission att under tiden 1 oktober 1947—30 april 1948 under vissa förutsättningar utbetala ortstillägg till försörjningspliktig arbetstagar från annat yrkesområde än skogsbruket, vilken under denna tidrymd utförde avverkning av brännved på annan ort än bostadsorten. Ortstillägget utgick med tre kronor för arbetsdag, dock högst 75 kronor för månad. Numera har ortstillägget genom beslut av Kungl. Maj:t den 2 april 1948 ersatts med överflyttningsbidrag, som äro avsedda att under vissa förutsättningar utgå till arbetstagar från annat yrkesområde än skogs- och jordbruket, vilka under tiden 15 april—30 juni 1948 på annan ort än hemorten utföra avverkning av antingen brännved eller gagnvirke. Överflyttningsbidraget

utgår till försörjningspliktig arbetstagare med tre kronor för arbetsdag, dock högst 75 kronor för månad, och till övriga arbetstagare med två kronor för arbetsdag, dock högst 50 kronor för månad.

Vad bränntorven beträffar angav bränslekommissionen i skrivelse den 28 augusti 1947, att — med hänsyn till att behovet av stenkol under bränsleåret 1948/49 borde kunna tillgodoses ehuru likväl bristen på koks dock allttjämt skulle komma att bestå — avsättningsområdet för torven borde begränsas till sådana konsumenter, som normalt använde koks, d. v. s. i huvudsak bostadsfastigheter och mindre industrier inom områden, som låge i relativ närhet av produktionsområdena i södra och delvis västra delarna av landet. Det vore också kommissionens uppfattning, att man icke utan mycket stort motstånd skulle kunna introducera torven hos andra avnämare inom denna förbrukarekategori än sådana, som tidigare använt detta bränsle. De kvantiteter torv, som under denna förutsättning skulle kunna vinna avsättning, voro emellertid så ringa, att kommissionen ansåge, att en torvproduktion av denna omfattning skulle kunna komma till stånd utan statliga stödåtgärder. I skrivelse den 11 december 1947 anmälde emellertid bränslekommissionen att förutsättningen för kommissionens bedömning av torvproduktionens omfattning ändrats i och med att den bristande tillgången på hårda valutor kunde komma att få inverkan på kommissionens möjligheter att inköpa önskade kvantiteter importerat bränsle. Därmed skulle avsättningsområdet för torven vidgas till att i första hand omfatta även konsumenter, som annars skulle helt använda stenkol, och i andra hand sådana, som genom utebliven leverans av eldningsolja tvingades övergå till användning av fast bränsle. Under sommaren 1948 torde man kunna framvinna omkring 50 000 ton på de statliga mossarna.

I syfte att stimulera torvtillverkningen på enskilda mossar har Kungl. Maj:t den 20 februari 1948 beslutat, att statsgaranti för bränntorv må meddelas även för tillverkningsåret 1948. Garanti må meddelas å en sammanlagd myckenhet om 300 000 ton maskintorv, däri inräknad den kvantitet bränntorv, som under år 1948 inköpes av statens järnvägar. För innebörden av statsgarantin har en redogörelse lämnats i propositionen nr 256 till 1946 års riksdag (sid. 4 och 5).

I skrivelse den 8 april 1948 har *bränslekommissionen* anmält, att kommissionen till behandling upptagit frågan om vedförsörjningen under bränsleåren 1948/49 och 1949/50. Kommissionen har därvid återöpat en inom kommissionens planläggningsavdelning verkställd utredning om försörjningsmöjligheterna beträffande bränsle. De gjorda beräkningarna utgå från fredliga förhållanden utan väsentliga rubbningar i tillförseln samt utmynna, efter ett konstaterande att importen av kol och koks visar stigande tendens, under det att importen av flytande bränslen är mera svårbedömbär, i slutsatsen att endast ett obetydligt tillskott av ersättningsbränsle i form av ved synes erforderligt för bränsleåret 1948/49. Kommissionen

framhåller vidare, att det för närvarande torde vara synnerligen svårt att göra en prognos för bränsleförsörjningen under bränsleåret 1949/50 men under förutsättning av att bränsleimporten fortlöper efter nuvarande linjer under lugna och fredliga förhållanden böra uppenbarligen icke bränsletillgångarna minska. Under denna förutsättning och med den grad av sannolikhet som nu torde kunna uppnås, anser kommissionen berättigat att icke räkna med större vedbehov under bränsleåret 1949/50 än som erfordras för normalved och att vedavverkningen under avverkningsåret 1948/49 bör avse täckande av detta behov.

Bränslekommissionen har vidare verkställt en beräkning över den omfattning vedavverkningarna kunna väntas få under innevarande och nästa avverkningsår. Kommissionen understryker, att en sådan beräkning måste ske under beaktande av produktionsplikten och dess betydelse för vedavverkningarna. Kommissionen anser sig kunna konstatera att under de år produktionsplikt har gällt, avverkningarna icke i sin helhet framvunnits på grund av avverkningsåläggandena. Produktionsbefrämjande åtgärder främst i form av premier av olika slag ha sålunda vid skilda tidpunkter måst vidtagas för att få fram de önskade vedkvantiteterna. Det innevarande avverkningsårets resultat kan vad veden beträffar karakteriseras som förhållandevis svagt. Intill den 1 mars 1948 hade endast avverkats cirka 3,6 miljoner kubikmeter ved för bränsleändamål eller 24 procent av den ålagda kvantiteten, 15 miljoner kubikmeter, vilken ansetts skola täcka behovet av såväl ersättningsbränsle som normalved. Behovet av normalved enbart uppskattas till cirka 8 miljoner kubikmeter. I anledning av det dåliga avverkningsresultatet har bränslekommissionen riktat en appell till kristidsnämnder och kommunala myndigheter i de 20 södra länen om en viss självverksamhet närmast i avsikt att trygga normalvedbehovet för bränsleåret 1948/49. I samband härmed har kommissionen beretts möjlighet att genom medverkan av Folkrorelsernas Rese- och Semesterorganisation (Reso) ånyo få igång fritidshuggningar. För ändamålet har kommissionen genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 februari 1948 medgivits att använda 100 000 kronor till bestridande av Resos kostnader för fritidshuggningen.

För att erhålla ett fastare underlag för bedömande av vedavverkningarnas storlek innevarande avverkningsår, därest icke särskilda stimulerande åtgärder i form av priset höjning eller premier vidtagas, har under januari och februari gjorts en specialundersökning inom de 17 södra länen beträffande de enskilda skogsägarna, grupp IV. Kommissionen anför härom.

Denna undersökning har givit till resultat, att den dessa skogsägare ålagda avverkningsskyldigheten synes kunna beräknas bli fullgjord till åtminstone cirka 63 %. Beträffande övriga län samt skogsägargrupperna I—III inom de 17 södra länen ha prognoser gjorts av respektive kristidsstyrelser delvis efter direkta hänvändelser till de större skogsägarna. En sammanställning av de verkställda beräkningarna visar en uppskattad total

avverkning om ca 9 miljoner kubikmeter kastved och långved för bränsleändamål. Denna avverkning beräknas alltså komma till stånd utan understödjande åtgärder. Då normalvedbehovet uppskattats till ca 8 miljoner kubikmeter, skulle den totala avverkningen komma att överstiga normalvedbehovet med ca 1 miljon kubikmeter. Huruvida eller i vilken mån denna produktion föranletts eller kommer att föranledas av den ålagda produktionsplikten är svårt att bedöma. Det är dock en allmän uppfattning, att den normala efterfrågan jämsides med skogsägarnas önskemål att finna avsättning för sådana vedsortiment, som framkomma genom gallringar eller som avfallsprodukter i samband med gagnvirkesavverkningarna, blivit allt mera avgörande för vilka vedkvantiteter som avverkas. Produktionsplikten skulle sålunda, om nämnda uppfattning är riktig, vilket kommissionen vill hålla för troligt, i stort sett ha mist den betydelse den tidigare ovedersägligen haft. Slutsatsen av det nu sagda synes bli, att i och med att tillgången på fasta och flytande fossila bränslen kan beräknas bli sådan, att behovet av vedbränsle inskränkes till normalveden, underlag för fortsatt åläggande av produktionsplikt kommer att saknas. Med stöd av förenämnda avverkningsundersökning och prognoser för innevarande avverkningsår anser sig kommissionen kunna räkna med täckning av normalvedbehovet under bränsleåret 1948/49. Det synes finnas anledning antaga att i förevarande hänseende samma betingelser som för närvarande skola komma att råda även under nästkommande avverkningsår. Utöver den emotsedda frivilliga avverkningen torde man vara berättigad att räkna med ett visst överskott av icke förbrukad ved från bränsleåret 1948/49. Storleken av detta överskott låter sig dock knappast nu beräknas. En återgång till en mera normal och fri produktion, baserad på tillgång och efterfrågan på normalved, synes sålunda vara möjlig för bränsleåret 1949/50. Man skulle därmed kunna antaga en tillräcklig vedproduktion under avverkningsåret 1948/49 utan stöd av lagen den 30 juni 1942 om avverkningskyldighet.

Kommissionen redovisar även i detta sammanhang frågan om man icke, även om fortsatt avverkningskyldighet icke skulle åläggas, borde stimulera den frivilliga avverkningen genom en statlig garanti, innebärande inlösen till visst pris av sådan ved, för vilken en skogsägare icke funne avsättning, men finner själv föga sannolikt, att en dylik garanti skulle nämnvärt påverka den frivilliga produktionen, då ett garantipris sannolikt måste sättas avsevärt under marknadspriset. Dessutom skulle garantilinjen medföra tekniskt svårlösta problem i och med att produktionsplikten icke längre skulle ligga som grund, varigenom bland annat säkra hållpunkter för bedömande vad inlösningsplikten borde omfatta komme att saknas, och man dessutom måste räkna med att kommissionen vid tiden för inlösen saknar lämpligt organ för att taga hand om veden.

Behovet av normalved har som förut nämnts uppskattats till cirka 8 miljoner kubikmeter, varav cirka 6 miljoner kubikmeter för hushåll och resten för industrier. Av hushållsförbrukningen beräknas cirka 3,5 miljoner kubikmeter distribueras genom den nu reglerade vedhandeln under det att återstoden säljes fritt direkt från producent till konsument. Kommissionen framhåller, att omfattningen av uppköpsverksamheten visat en starkt

sjunkande tendens. Med de sjunkande avverkningskvantiteterna och det minskade behovet av ersättningsbränslen bli uppköparna alltmera organ endast för tillhandahållande av normalved. I fråga om giltighetstiden för avtalen med de auktoriserade veduppköparna har bränslekommissionen anfört.

Brännveduppköparnas nuvarande auktorisationsavtal gälla för tiden in till den 1 juli 1948 med automatisk förlängning ett halvt år, därest uppsägning icke skett före den 1 april. Dylig uppsägning har emellertid verkställts av skogsägareföreningarna och tre privata uppköpare. Den auktorisationsved, som återstår osäld vid auktorisationstidens utgång, skall enligt avtalen, därest annan överenskommelse ej träffas, övertagas av kommissionen inom sex månader därefter. Endast i fråga om en mycket liten del av de teknade kontrakten på ved avverkad efter den 1 oktober 1947 torde dock leverans och inmätning hinna ske före den 1 juli 1948. Icke heller före utgången av sexmånadersperioden därefter torde all den kontrakterade veden, för vilken enligt kontrakten leveranstiden är angiven till den 1 mars 1949, bli framkörd och inmätt. En stor del måste beräknas framkomma under tiden efter 1 januari 1949. Statsgarantien för sådan kastved, som avverkats under produktionsplikt, avser ved upplagd vid normal leveransplats senast den 28/2 1949. Under dylika förhållanden förefaller riktigtast att förhandlingar upptagas med uppköparna i syfte att träffa överenskommelse om att omhändertaga i första hand all den ved, som kontrakterats.

Till belysning av den nuvarande omfattningen av uppköpsverksamheten kan nämnas att de auktoriserade veduppköparna till den 1 mars 1948 i enlighet med sina befogenheter, som avse inköp, huvudsakligen från enskilda skogsägare (grupp IV), av ved, som framvunnits detta avverkningsår, kontrakterat endast sammanlagt cirka 1 370 000 kubikmeter. Motsvarande kvantitet vid samma tid 1947 var 2 310 000 kubikmeter och 1946 cirka 5 600 000 kubikmeter. Att redan nu uppskatta vilka ytterligare kvantiteter, som av uppköparna kunna komma att kontrakteras under återstående del av året, är mycket svårt. Bränslekommissionen framhåller härom.

Inom de södra länen ställer sig en sådan uppskattning givetvis lättare, enär man där verkställt en ingående undersökning över den beräknade avverkningens storlek. Inom de övriga länen blir uppskattningen mera osäker, då där även själva avverkningen måst rent uppskattningsvis bedömas. Emellertid har man kommit fram till en summa av 1,5 miljoner kubikmeter inom de 20 södra och 0,4 miljoner kubikmeter inom de 4 norra länen. I dessa kvantiteter, 1,5 och 0,4 miljoner kubikmeter, som torde kunna betraktas som minimisiffror, ingå vissa partier torr ved från skogsägaregrupp IV, som kvarligga i skogarna vid drivningssäsongens slut. Det torde dock vara sannolikt, att ett relativt tidigt meddelande om en mera allmän tilldelning av fossilt bränsle på landsbygden kan komma att utöver nyssnämnda kvantiteter tillföra uppköparna vissa kvantiteter, som annars skulle gått till den fria vedhandeln.

Det är emellertid icke blott den av de auktoriserade uppköparna inmätta veden, som står till kristidsstyrelsernas eller direkt till bränslekommissionens förfogande för tillgodoseende av det reglerade vedhandelsbehovet för

bränsleåret 1948/49. Sådan ved från domänverkets och andra allmänna skogar samt bolagsskogar, som icke erfordras för den sedvanliga ortsförsäljningen, kan härjämte påräknas. Denna ved uppgår till kvantiteter, som för vissa län överstiga auktorisationsveden. Slutligen tillkommer den ved, som framkommer genom självverksamhet från konsumenternas eller de kommunala myndigheternas sida (fritidshuggning). Om storleken av vedtillgångarna vid innevarande avverkningsårs utgång har bränselekommissionen anfört.

De vedkvantiteter (omfattande årets fullgjorda avverkningsålägganden + självverksamhet + lager), som vid nuvarande tidpunkt med någon säkerhet kunna bedömas bli tillgängliga den 1 juli 1948, uppskattas — inklusive de vedkvantiteter om inemot 750 000 kubikmeter kastved och 950 000 kubikmeter långved, som väntas bli kvarliggande i skogarna till vintern — totalt till cirka 11 miljoner kubikmeter, varav i kommissionens eller kristidsstyrelsernas hand cirka 3,7 miljoner kubikmeter. Utöver sistnämnda kvantitet tillkomma av kommissionen tidigare kontrakterade men ännu ej slutlevererade kvantiteter, efter en viss reducering uppskattade till 250 000 kubikmeter kastved och 150 000 kubikmeter långved. Om man mot dessa tillgångar ställer det totala normalvedsbehovet cirka 8 miljoner kubikmeter erhålles ett överskott av cirka 3,4 miljoner kubikmeter. Jämför man de direkt gripbara tillgångarna med det reglerade vedhandelsbehovet beräknas överskottet uppgå till cirka 600 000 kubikmeter.

Vid utgången av innevarande avverkningsår borde sålunda enligt bränselekommissionens beräkningar så stora vedkvantiteter vara avverkade, att de tillsammans med lager och dylikt skulle täcka behovet under bränsleåret 1948/49. Även om bränselesituationen för närvarande ter sig gynnsam, torde läget knappast kunna anses så stabilt, att dessa beräkningar få anses alltför utslagsgivande. Vedförsörjningen är fortfarande av den vikt att man bör i möjligaste mån trygga densamma. Kommissionen anser därför främst, att en förlängning av avverkningsåret och därmed även uppköpsverksamheten bör ske till den 1 oktober 1948. Kommissionen har härom anfört.

Skogsägarna kunna icke hava något att erinra häremot, enär de få ytterligare tre månader att fullgöra sin avverkningskyldighet. Kommissionen torde vid den tidpunkten ha större möjligheter att överblicka läget och de vedkvantiteter, som under dessa tre månader kunna beräknas bli avverkade och komma i kommissionens hand, kunna bli ett värdefullt tillskott till kvarvarande lager från bränsleåret 1948/49 att sättas in 1949/50 i prisstabiliserande syfte eller på de orter, där de fria vedinköpen måhända icke givit tillfredsställande resultat.

Kommissionen har med hänsyn till nu anförda synpunkter redan inlett förhandlingar med de auktoriserade brännveduppköparna om att de skola fortsätta uppköpen av ved, som avverkas före den 1 oktober 1948. Kommissionen avser att i sinom tid inkomma med anmälan om utgången av dessa förhandlingar.

Vid, som här förutsetts, en övergång till mera normala förhållanden för vedproduktionen under avverkningsåret 1948/49 uppkomma frågor, huru-

vida och i vilken omfattning nu gällande regleringar vad vedhandeln beträffar behöva och böra upprätthållas. Bränslekommissionen har härom anfört.

Frågan om handelsregleringens bibehållande eller upphävande är icke endast en försörjningsfråga utan även en fråga om möjligheterna att bibehålla prisregleringen i dess nuvarande form med clearing. Så länge clearingen behöver bibehållas, måste man för vedhandeln ha organ, som kunna sköta clearingen och redovisningen till kommissionen. Det är ej möjligt att vid sidan av en med avseende på priserna sålunda reglerad handel ha en fri handel. Med hänsyn till prisregleringen måste även lastbilstransporterna till de handelsreglerade orterna vara reglerade. Däremot torde järnvägs- och sjötransporterna kunna vara oreglerade utan att det verkar störande på handeln i prishänseende.

Frågan hur övergången till en fri handel inom handelsreglerade orter och zon 3-orter skall ske torde ej behöva lösas redan nu enligt kommissionens uppfattning. Försörjningsläget och de internationella förhållandena synas för ovissa för att nu åsyftade regleringar skola kunna hävas. Frågan bör måhända tagas upp till närmare dryftande i början av hösten 1948 i samband med frågan om den fortsatta uppköpsverksamheten efter den 1 oktober. Då kan måhända även frågan om tätorternas försörjning och priserna bedömas med större tillförlitlighet. Frågan om priserna torde då bli av särskild betydelse vid ståndpunkttagandet till frågan om den fortsatta regleringen.

Den lindriga handelsreglering, som förekommer inom zon 1 och 2, skulle måhända redan nu kunna upphävas, men kommissionen finner det önskvärt att även denna fråga får anstå till hösten, vilket torde så mycket hellre kunna ske, som regleringen knappast är till nämnvärd olägenhet för producenter och hushållskonsumenter. Med hänsyn till riskerna av att vedhandeln kan desorganiseras genom industriens inköp av vedsortiment — som f. ö. även kan användas som råvara — torde regleringen ej heller i detta hänseende nu böra upphävas.

För de handelsreglerade orternas del vore det måhända tänkbart att övergå till samma regleringssystem som i zon 3-orterna. De större försörjningssvårigheter, som på sin tid föranledde att de handelsreglerade orterna kringgärdades av särskilda bestämmelser, kunna nu icke längre anses föreligga, då det endast är fråga om att tillgodose normalvedbehovet i dessa orter. En sådan övergång som nämnts skulle innebära, att vedhandlarna skulle kunna köpa sin ved direkt från producenter mot licens eller från auktoriserade brännveduppköpare. Med hänsyn främst till clearingens synes det dock lämpligt att ej rubba det nuvarande systemet, innan man tagit ståndpunkt i prisfrågan.

Som framgår av bränslekommissionens här tidigare refererade skrivelse torde järnvägs- och sjötransporterna i fortsättningen kunna undantagas från transportreglering. Bränslekommissionen har i sin förenämnda skrivelse i fråga om transportregleringen anfört bland annat följande.

De vidtagna transportregleringarna ha givetvis inneburit ett starkt ingrepp, men med hänsyn till att ungefär en tredjedel av landets under krisåren tillgängliga lastbilpark och en fjärdedel av den för bränsletransporter lämpliga järnvägsvagnparken togs i anspråk för kommissionens transpor-

ter, ansågs vidtagandet av transportregleringar nödvändigt. Det må nämnas att exempelvis transportåret 1945/46 cirka 300 000 järnvägsvagnar lastades med brännved. För handläggning av transportfrågorna inom kommissionen inrättades den 1 januari 1942 en särskild transportbyrå. Inom vedöverskottsområdena i Norrland och Småland har en särskild transportledare varit anställd för varje kristidsstyrelseområde. I den mån arbetet med transporter minskat ha dessa befattningshavare använts för andra arbetsuppgifter å bränslekontoren. När vedtransporterna under innevarande brännsår högst avsevärt minskats, har kommissionen beslutat att häva förbudet mot transport av brännstov samt förbudet mot transport av ved å järnväg eller sjöledes till handelsreglerade orter. Av för närvarande gällande transportförbud skulle alltså återstå endast förbudet för landsvägstransporter av ved till handelsreglerade orter. Detta förbud finner kommissionen, som förut sagts, böra med hänsyn till konsumentpriserna inom nämnda orter tills vidare bibehållas. Uppenbarligen kommer upphävandet av transportförbuden att medföra vissa transporter, som ur trafiktetnisk synpunkt äro mindre önskvärda, men dessa torde ej bliva av väsentlig betydelse. Kommissionen har med anledning av den minskade transportvolymen beslutat att den särskilda transportbyrån inom kommissionens vedavdelning skall upphöra med utgången av juni 1948.

Anslagsbehovet för budgetåret 1948/49 till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. har, såsom inledningsvis påpekats, i årets statsverksproposition beräknats till 3 250 000 kronor. Därav ha 1 000 000 kronor avsetts för bränslekommissionens direkta omkostnader för vedinköp, 250 000 kronor för utkörning av ved från centrallager i tätorter i zon 3 och 2 000 000 kronor för prislörluster på långved. För bidrag till skogsodling efter kalavverkning ha särskilda medel icke ansetts erforderliga för nästa budgetår.

Bränslekommissionen har sedermera verkställt en ny beräkning av medelsbehovet och anför härom i en den 23 april 1948 dagtecknad promemoria följande.

Beloppet, 1 000 000 kronor, är huvudsakligen avsett att täcka kostnaderna för auktoriserad mätning av ved. Med hänsyn till de minskade avverkningarna ävensom den begränsade uppköpsverksamhet, som bränslekommissionen föreslagit i sin skrivelse den 8 april 1948, torde ifrågavarande belopp för nästkommande budgetår kunna begränsas till 500 000 kronor.

Anslaget för utkörning av ved från centrallager torde ävenledes med hänsyn till den mindre roll veden kommer att spela i försörjningen kunna något nedsättas och föreslås sålunda till ett belopp av 200 000 kronor.

Vad slutligen beträffar anslaget för täckande av prislörluster å långved torde detsamma, även om de totala vedinköpen komma att minska, böra upptagas till tidigare beräknat belopp eller 2 000 000 kronor med hänsyn därtill att långveden kan beräknas ingå med en procentuellt sett större andel än tidigare.

Det totala medelsbehovet från ifrågavarande förslagsanslag beräknar kommissionen sålunda till 2 700 000 (500 000 + 200 000 + 2 000 000) kronor.

Föredraganden. Vid bedömandet av utsikterna för bränsleförsörjningen under bränsleåret 1948/49 bör man som utgångspunkt taga lagerställningen den 31 mars 1948. Denna kan karakteriseras såsom god vad gäller kol och relativt god för koks, medan däremot tillgången på olja av kända skäl icke kan anses tillfredsställande. Den mindre tillfredsställande tillgången på olja har redan föranlett flera stora industriella förbrukare att återgå till användning av fossilt bränsle. Den förbättrade lagerhållningen beträffande fasta bränslen har i stor utsträckning berott av den blida väderleken inom landet under vintern, vilken både medfört en mindre konsumtion för uppvärmning än normalt och möjliggjort en kontinuerlig tillförsel utifrån. Påtagligt är även, att de milda väderleksförhållandena i exportländerna medverkat till att exporten successivt kunnat ökas, ett förhållande, som är särskilt märkbart vad beträffar England. Allmänt sett kunna utsikterna till import av fasta bränslen för den närmaste tiden bedömas såsom goda under förutsättning av en fredlig utveckling i Europa. Utsikterna för import av oljor äro däremot svårare att bedöma, och man synes under alla förhållanden få inrikta sig på en minskning av oljekonsumtionen. Denna minskning är främst föranledd av att omställningen till oljeeldning i hela Västeuropa tagit sådana proportioner, att de totala tillgångarna på olja icke synas komma att täcka behovet där, samtidigt som oljeeldningen i Amerika väsentligt ökat. I den mån en ytterligare försämring av oljeförsörjningen kan komma att inträda, blir en fortsatt nedskärning av förbrukningen av olja nödvändig. En sådan minskning bör givetvis i första hand drabba de förbrukare, vilka lättast kunna återgå till fossilt bränsle, nämligen de industriella förbrukarna. Ansträngningar komma därför att göras för att i det längsta trygga de mindre förbrukarnas behov.

För att kunna erhålla en något så när tillförlitlig bild av bränsleförsörjningen under nästa bränsleår är det nödvändigt uppgöra en balans över tillgångar och behov. En sådan balans bör, eftersom man har att utgå från lagerställningen den 31 mars 1948, närmast taga sikte på tiden 1 april 1948—31 mars 1949. På tillgångssidan upptages beräknad import och inhemsk bränsleproduktion och på behovssidan behoven för skilda ändamål. Med hänsyn till de i stort sett olika användningsområdena för koks och kol bör bränslebalansen uppdelas i en koksbalans, omfattande koks och olja som ersättning för koks, samt en kol/oljebalans.

Vad till en början importen av fasta bränslen under tiden 1 april 1948—31 mars 1949 angår, så kan densamma, därest icke knappheten på utländska valutor lägger hinder i vägen, väntas uppgå till 6,9 miljoner ton, varav 5,15 miljoner ton kol och 1,75 miljoner ton koksbränsle, vari ingå brunkolsbriketter. Av denna kolkvantitet torde 3,8 miljoner ton kunna erhållas från Polen. De nyligen avslutade handelsförhandlingarna med detta land ha nämligen resulterat i överenskommelse om leverans av denna kvantitet, vilket ligger inom det möjligas ram såväl med hänsyn till den nuva-

rande produktionskapaciteten i Polen som med hänsyn till transport- och hamnkapacitet. Skeppningarna från England av kol och koks ha tillhoppa beräknats till inemot en miljon ton och hållbarheten i detta antagande bestyrkes väl av den aktuella skeppningstakten. Däremot torde möjligheterna att erhålla kol från Amerikas förenta stater icke på grund av bristen på hårdvaluta komma att utnyttjas för annat än kokscol, nödvändiga för gas- och koksverken. Koksimporten från Ruhr som genomsnittligt per månad uppgick till 10 å 12 000 ton under de tre första kvartalen i fjol och 22 000 ton under fjärde kvartalet 1947 har i år väsentligt ökats och den totala importen från Ruhr uppskattas till inemot 700 000 ton. Från Holland, Belgien och Polen har importen av koks beräknats bli varierande mellan 125 000 och 250 000 ton från varje land.

Brunkolsbriketter från den ryska zonen i Tyskland importerades 1947 till en kvantitet av i det närmaste 690 000 ton. Detta bränsle betalas numera i pundvaluta, och det synes som om man skulle kunna erhålla minst samma kvantitet under 1948, om möjligheter för avsättning av denna vara kunde finnas och om avsättningen kunde ske i den takt, som ett sådant importprogram måste innebära. Med hänsyn till svårigheterna att lagra detta bränsle synes importen härav böra begränsas till en kvantitet, som är möjlig att kontinuerligt avsätta.

Med hänsyn till vanskligheten av att bedöma möjligheterna till import av mörka oljor torde man ej böra räkna med större import än cirka 2 miljoner kubikmeter under bränsleåret 1948/49 mot en konsumtion av 2,5—2,7 miljoner kubikmeter innevarande bränsleår.

Vad härefter beträffar den inhemska bränsleproduktionen beräknas gaskoks bli producerad i något större utsträckning än vad man tidigare har haft anledning att tro. Tidigare beräknades produktionen till ca 330 000 ton. Denna siffra torde kunna höjas till 350 000 ton med ledning av de sista månadernas produktion.

Torvproduktionen 1948 beräknas med statligt stöd giva ett resultat av ca 400 000 ton, motsvarande 200 000 ton kol, vilken kvantitet i huvudsak kommer att användas som ersättning för kol. Torvbrikettillverkningen har av aktiebolaget Svensk torvförädling angivits komma att uppgå till 40 000 ton, vilken siffra av bolaget uppgivits vara försiktigt beräknad. Emellertid torde man icke våga räkna med mer än 30 000 ton, då ifrågavarande produktion i hög grad är beroende av torr väderlek.

Briketteringen av antracitstybb beräknas resultera i 115 000 ton, en kvantitet, som betydligt underskrider briketteringsanläggningens totala kapacitet.

Brytningen av svenska kol i Skåne hos Höganäs-Billesholms AB har beräknats giva till resultat, att framvunna kvantiteter endast komma att täcka de egna företagens bränslebehov, liksom fallet varit under innevarande

bränsleår. Brytningen vid de privata gruvorna är svår att bedöma, då den i huvudsak är beroende av producenternas avsättningsmöjligheter. Innevarande år torde brytningen ha omfattat ca 60 000 ton.

Avverkningen av kastved och långved för bränsleändamål under innevarande avverkningssäsong beräknas fram till den 1 juli 1948 resultera i cirka 9 miljoner kubikmeter, vartill kommer beräknat restlager av gammal ved på cirka 2 miljoner kubikmeter. Produktionen av ribb- och bakved för avsalu har av kristidsstyrelserna uppskattats till sammanlagt 865 000 kubikmeter.

Produktionen av raffinerade oljor inom landet sker som känt är vid Svenska skifferoljeaktiebolaget av inhemsk skiffer och vid A. Johnson & Co i Nynäshamn av importerad råolja. Därutöver har aktiebolaget Koppartrans i Göteborg beräknat kunna starta sitt raffinaderi på nyåret 1949. Tillkomsten av detta raffinaderi kommer troligen icke att betyda ökade tillgångar på raffinerade produkter totalt sett, då en minskning av tillförseln av dessa produkter troligen kommer att ske i samma mån som en ökning av importen av råolja kommer till stånd.

Med ledning av å ena sidan de beräknade behoven av koks under bränsleåret 1948/49 — huvudparten går till uppvärmningsändamål — och å andra sidan de täckningsmöjligheter som stå till buds genom import av koks respektive olja som ersättning för koks samt ianspråktagande av de inhemska bränslena gasverkskoks, antracitbriketter och torvbriketter utvisar en uppgjord koksbalans, att vid full behovstäckning för samtliga förbrukarekategorier samt för varmvattenberedning en brist uppstår som, omräknad i ved, motsvarar 2,4 miljoner kubikmeter. En alternativ beräkning, omfattande endast tilldelning med 90 procent av hushållens B-licenser (för uppvärmning) — till jämförelse må nämnas att tilldelningen för innevarande bränsleår genomsnittligt uppgått till 85 procent av B-licenserna — men medräknat en tilläggstilldelning med 10 procent för kall vinter, dock utan bränsletilldelning för varmvattenberedning, ger till resultat en brist, som svarar mot en miljon kubikmeter ved. De båda alternativen utvisa således en viss skillnad, som emellertid i stort sett elimineras, om man i det senare alternativet räknar med bränsle för varmvattenberedning respektive i det förra bortser från denna faktor. Oavsett vilken ståndpunkt man intager till frågan om tillhandahållande av varmvatten under nästa bränslesäsong — för min del är jag icke beredd att nu närmare gå in härpå — synes den i balansen erhållna bristen kunna täckas genom användning av ved och licensfria bränslen eller också genom minskning av lagerhållningen utan att denna minskning behöver vara direkt oroande för försörjningen under bränsleåret 1948/49. Som helhet måste omdömet beträffande koksbalansen bli, att den är gynnsam under förutsättning, att importprognosen håller.

En motsvarande balans avseende behovet av kol/olja under bränsleåret

1948/49 ger vid handen, att de sammanlagda behoven av kol uppgå till något över 7 miljoner ton. Efter avdrag för den beräknade importen av kol och den inhemska torvproduktionen kvarstår en brist om cirka 1,8 miljoner ton. Denna brist måste täckas med olja. Även för viss del av koksbehovet räknas med olja som ersättningsbränsle. Vid en beräkning av den totala förbrukningen av mörka oljor måste jämväl hänsyn tagas till förbrukningen av motorbrännolja. Sammanlagt räknar man med en konsumtion av cirka 2 miljoner kubikmeter mörka oljor. Möjligheterna att bedöma storleken av importen av mörka oljor är såsom tidigare framhållits mycket vanskliga, men under fredliga förhållanden ligger den såsom erforderlig beräknade importen av mörka oljor helt inom det möjligas ram.

Under förutsättning att inga väsentliga rubbningar i importen kommer att äga rum, utan denna kan ske i successivt ökad omfattning i en takt, som man att döma av nuvarande import och dess successiva stegring har anledning förmoda, synes det som om mycket obetydliga kvantiteter ersättningsved skulle behöva tagas i anspråk för bränsleförsörjningen under bränsleåret 1948/49. De myckenheter sådan ved varom det kan bli fråga torde med visshet kunna tillhandahållas, om de av bränslekommissionen gjorda beräkningarna av vedtillgångarna vid utgången av avverkningsåret 1947/48 hålla streck. Jag delar emellertid bränslekommissionens åsikt, att det, oaktat de för närvarande gynnsamma utsikterna för bränsleförsörjningen under nästa bränsleår, kan vara välbetänkt att man i avsikt att trygga vedförsörjningen utsträcker avverkningsåret 1947/48 intill utgången av september 1948 och att därjämte även den tid, för vilken åläggandena om avverkningskyldighet jämlikt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 19 september 1947 skola gälla, förlänges till och med den 30 september 1948. Jag har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att bemyndiga bränslekommissionen meddela dylika föreskrifter. I samband därmed bör givetvis även förlängning ske av den tid, inom vilken uppfyllande av statsgaranti skall påkallas.

Bränslekommissionen har framhållit, att utsikterna för bränsleförsörjningen under bränsleåret 1949/50 — under förutsättning av i huvudsak oförändrade importmöjligheter — äro sådana, att särskilda åtgärder i form av avverkningsålägganden och statsgaranti för avverkad ved icke skulle vara nödvändiga för att trygga de avverkningar under avverkningsåret 1948/49, som erfordras för tillgodoseende av normalvedbehovet. Även jag delar denna uppfattning. Emellertid bygger detta ståndpunkttagande på den uttryckliga förutsättningen, att importmöjligheterna icke beskäras. Då ovissheten härom alltjämt är stor, särskilt beträffande mörka oljor, synes försiktigheten bjuda, att man icke avhänder sig de möjligheter till ingripande i produktionsbefrämjande syfte, som avverkningsålägganden och statsgarantin utgöra. Lagen om avverkningskyldighet har redan genom riksdagens beslut tidigare i år givits förlängd giltighet intill utgången av

september 1949. De regler som hittills gällt för statsgaranti för ved böra i konsekvens härmed kunna få tillämpas även nästa avverknings säsong. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela härför erforderliga administrativa bestämmelser, varvid jag givetvis förutsätter, att sådana föreskrifter komma att meddelas endast då förhållandena så påkalla.

Det nu gällande systemet för reglering av vedhandeln och vedförbrukningen torde på sätt bränslekommissionen föreslagit alltjämt böra tillämpas under nästa bränsleår, dock med de modifikationer som kunna förändras av den minskade vedförbrukningen och med de övriga ändringar som kunna betingas av omständigheterna.

Vad brännorv beträffar bör möjlighet finnas för Kungl. Maj:t att, om så befinnes lämpligt, meddela avsättningsgaranti även för 1949 års produktion. För den händelse uppfyllande av meddelad torvgaranti skulle påkallas, synas de medel som ställts till bränslekommissionens förfogande för inköp av ved böra få användas för sådant ändamål.

Mot kommissionens beräkningar av anslagsbehovet för Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved, m. m. har jag intet att erinra. Ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor torde alltså böra äskas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna, att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för tryggande av bränsleförsörjningen i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer,

dels ock till Omkostnader i samband med inköp och inlösen av ved m. m. för budgetåret 1948/49 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av kronor 2 700 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl D. Ossmark.